

บทที่ 2 ขอบเขตของกฎหมายละเมิด

กฎหมายละเมิดเป็นกฎหมายแพ่งซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลไว้ ดังปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึง 452 ซึ่งอาจแบ่งสาระสำคัญได้เป็น 4 เรื่อง ดังนี้คือ 1) ความรับผิดเพื่อละเมิด 2) ค่าสินไหมทดแทน 3) อายุความ และ 4) นิรโทษกรรม

(1) บทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดเพื่อละเมิด

ความรับผิดเพื่อละเมิดซึ่งกฎหมายกำหนดไว้นั้นสามารถแบ่งหมวดหมู่เป็น 3 ประการด้วยกัน คือ

- ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง
- ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของผู้อื่น
- ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากทรัพย์สินก่อให้เกิดความเสียหาย

ตารางความรับผิดเพื่อละเมิด

ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของตนเอง	ความรับผิดเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของผู้อื่น	ความรับผิดเพื่อละเมิดกรณีทรัพย์สินก่อให้เกิดความเสียหาย
มาตรา 420	มาตรา 425	มาตรา 433
มาตรา 423	มาตรา 427	มาตรา 434
มาตรา 428	มาตรา 429	มาตรา 436
มาตรา 432	มาตรา 430	มาตรา 437

LW 208

7

LW 208

7

(2) บทบัญญัติว่าด้วยค่าสินไหมทดแทน

เมื่อข้อเท็จจริงใดสามารถปรับบทให้มีควมรับผิดชอบเพื่อละเมิดต่อบุคคลใดได้แล้ว ประเด็นสำคัญต่อมาก็คือ ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบุคคลนั้นจะมีอยู่อย่างไร เนื่องจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดคือการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องให้บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในเรื่องใด ประการใด และอย่างน้อยแค่ไหนเพียงใด เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาจากบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องค่าสินไหมทดแทน

บทบัญญัติเรื่องค่าสินไหมทดแทนได้กำหนดไว้ในมาตรา 438 ถึง 447 โดยมีมาตรา 438 เป็นบทบัญญัติหลักซึ่งให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางในการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และมาตรา 438 วรรคสองถึงมาตรา 447 เป็นบทเฉพาะกำหนดว่าจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้อย่างไรบ้าง โดยแยกข้อกำหนดออกเป็นความเสียหายแต่ละเรื่องไว้อย่างชัดเจน เช่น ได้รับความเสียหายต่อชีวิตหรือความเสียหายถึงตาย ผู้เสียหายจะเรียกร้องอะไรได้บ้าง ก็ต้องนำมาตรา 443 และ 445 มาวินิจฉัย ถ้าเป็นเรื่องเสียหายต่อร่างกายก็ต้องนำบทบัญญัติมาตรา 444 ถึงมาตรา 446 มาปรับใช้ หากเป็นความเสียหายต่อชื่อเสียงก็นำมาตรา 447 มาวินิจฉัยกำหนดค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น ขอให้พิจารณาจากแผนภาพต่อไปนี้

ตารางค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

เสียหายต่อ ทรัพย์สิน	เสียหายต่อ ชีวิต	เสียหายต่อ ร่างกาย อนามัย	เสียหายต่อ เสรีภาพ	เสียหายต่อ ชื่อเสียง
มาตรา 438	มาตรา 443	มาตรา 444	มาตรา 445	มาตรา 447
วรรค 2	มาตรา 445	มาตรา 445 มาตรา 446	มาตรา 446	

(3) บทบัญญัติว่าด้วยอายุความ

อายุความในบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องละเมิดนั้นเป็น “อายุความเสียสิทธิ” กล่าวคือเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องร้องยังศาล ซึ่งหากผู้เสียหายไม่ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลภายในเวลาที่กำหนดกำหนดไว้ ผู้เสียหายนั้นก็เสียสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายของตน ดังที่มาตรา 193/9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ว่า “สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

บทบัญญัติเรื่องอายุความ จึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ซึ่งผู้ต้องการดำเนินคดีทางศาล จำต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถ่องแท้ เพื่อมิให้เกิดความเสียเปรียบทางคดีแก่ตนหรือแก่ลูกความของตน

เป็นที่น่าสังเกตว่าอายุความในการฟ้องร้องคดีแพ่งและคดีอาญามีข้อแตกต่างกันอยู่อย่างสำคัญ กล่าวคือในคดีอาญานั้น ถ้ามีการฟ้องร้องล่วงเลยกำหนดเวลาอันเป็นอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลจะยกฟ้องของโจทก์ทันที แม้ถึงว่าคดีนั้นจำเลยจะมีได้ยกเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้เลยก็ตาม แต่ในคดีแพ่ง ศาลจะยกฟ้องของโจทก์โดยอ้างว่าคดีขาดอายุความ ทั้ง ๆ ที่จำเลยมิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ขึ้น ทำไม่ได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29 ที่ว่า “เมื่อมิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ท่านว่าศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องมิได้”

อายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดนั้น ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของละเมิดคือมาตรา 448 เพียงมาตราเดียว อย่างไรก็ตาม เรื่อง “อายุความ” มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงบทบัญญัติในมาตราอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอายุความ และที่เกี่ยวข้องกับคดีละเมิดด้วย เป็นต้นว่า หากคดีละเมิดนั้นเกิดจากการกระทำอันเป็นความผิดทางอาญาปนอยู่ด้วยหรือที่เรียกกันว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ผู้ศึกษาก็จำเป็นต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 มาพิจารณาประกอบด้วย นอกจากนี้ ในกรณีที่กฎหมายละเมิดมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะอย่างไรในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอายุความ ก็จะต้องศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตราทั่วไปทั้งหลายที่เกี่ยวกับเรื่องอายุความด้วย

(4) บทบัญญัติว่าด้วยนิรโทษกรรม

นิรโทษกรรมหมายถึงการกระทำอันกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องรับผิดเพื่อละเมิดในการที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากการต้องรับผิดคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน

การนำกฎหมายว่าด้วยเรื่องนิรโทษกรรมขึ้นอ้าง จึงเป็นกรณีที่มีเหตุละเมิดเกิดขึ้นแล้ว และผู้ก่อเหตุละเมิดนั้น ได้มีการกระทำอันเข้าลักษณะของการกระทำอันเป็นละเมิดแล้ว แต่การที่ได้กระทำลงไปนั้นก็ด้วยเหตุจำเป็นบางอย่างซึ่งจำต้องกระทำ และซึ่งกฎหมายเห็นว่าไม่ควรต้องให้ผู้นั้นรับผิดในความเสียหายนั้น

บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้สำหรับการยกขึ้นอ้างเพื่อไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเป็นเหตุนิรโทษกรรมนั้น ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 449 ถึงมาตรา 452 ซึ่งได้แยกการกระทำอันจำเป็นต้องกระทำนั้นไว้ 5 กรณี คือ

1. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 449)
2. การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน (มาตรา 449)
3. การทำบุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉิน (มาตรา 450)
4. การป้องกันเพื่อให้สมศักดิ์ศรี (มาตรา 451)
5. การจับหรือยึดสัตว์เพื่อเป็นประกันค่าเสียหาย (มาตรา 452)

หากผู้กระทำละเมิดใดสามารถอ้างเหตุนิรโทษกรรมเหตุใดเหตุหนึ่งดังกล่าวแล้วต่อผู้เสียหายได้ ผู้ทำละเมิดนั้นก็ไม่ต้องรับผิดคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแต่อย่างใด เพราะเหตุนิรโทษกรรมก็คือเหตุที่ผู้ทำละเมิดยกขึ้นอ้างต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนนั่นเอง

สุภาษิตกฎหมาย

SALUS POPULI EST SUPREM LEX

ประโยชน์สุขของประชาชนย่อมเป็นกฎหมายสูงสุด